

II. YILLIK BEYANA TABİ MENKUL SERMAYE GELİRLERİ VE DEĞER ARTIŞ KAZANÇLARI

A. Yıllık beyana tabi menkul sermaye gelirleri

2009 takvim yılında elde edilen yıllık beyana tabi menkul sermaye gelirlerinin 22.000,00 TL'nı aşması halinde bu gelirler yıllık beyanname ile bildirilecek olup, söz konusu gelirler aşağıda açıklanmıştır.

1. Hisse senetlerinden elde edilen kâr paylarının beyanı

a. Tam mükellef kurumlardan elde edilen kâr payları

Esas itibarıyla gerçek kişiler tarafından, tam mükellef kurumlardan elde edilen ve Gelir Vergisi Kanunu açısından kâr payı sayılan gelirler aşağıdaki gibidir.

- Her türlü hisse senetlerinden elde edilen kâr payları,
- İştirak hisselerinden doğan kazançlar,
- Kurumların idare meclisi başkan ve üyelerine verilen kâr payları.

Gerçek kişiler tarafından 2009 takvim yılında tam mükellef kurumlardan elde edilen kâr paylarının ½'si (%50'si) gelir vergisinden müstesnadır. Geriye kalan diğer ½ (%50) oranına isabet eden gelir tutar vergiye tabi olmakta ve gelir sahibinin beyana tabi başka gelirlerin bulunmuyor ise gelirin 22.000,00 TL'nı aşması halinde beyanname verilecektir.

Ancak beyannameye elde edilen toplam brüt kâr paylarının ½'si (%50'si) beyan edilirken, yapılan stopajın tamamı (%100'ü) mahsup edilecektir. Mahsup edilecek stopaj tutarının yarısının istisna edilen tutara isabet etmesinin önemi bulunmamaktadır.

22.000,00 TL beyan sınırının aşılmış aşılmadığının tespitinde kâr payları ile birlikte var ise beyana tabi diğer menkul ve gayrimenkul sermaye gelirleri toplamının birlikte dikkate alınması gerekmektedir.

Ancak, kurumların dağıttığı kâr paylarının aşağıda belirtilen kaynaklardan karşılanan kısımları, söz konusu geliri elde eden gerçek kişilerin kâr paylarının vergilendirilmesinde özellik arz etmektedir. Bahse konu kaynaklar sırasıyla aşağıdaki gibidir.

- 31.12.1998 tarihinden önceki dönemlere ait kazançları,
- 1.1.1999 ila 31.12.2002 tarihleri arasında elde edilen ve kurumlar vergisinden istisna olan kazançları,
- GVK'nın geçici 61. maddesi kapsamında stopaja tabi tutulmuş yatırım indiriminden oluşan kazançları.

Buna göre;

- a. 31.12.1998 tarihinden önceki dönemlere ait kurum kazancından elde edilen kâr payları gelir vergisine tabi olmayacak (vergiden müstesna) ve tutarı ne olursa olsun, hiçbir şekilde beyan edilmeyecektir.
- b. 1.1.1999 ila 31.12.2002 tarihleri arasında elde edilen kurumlar vergisine tabi olmayan (vergiden müstesna) kazançların dağıtılmasından elde edilen kâr payları ve GVK'nın

geçici 61. maddesi kapsamında stopaja tabi tutulmuş yatırım indirimine isabet eden kurum kazançlarının dağıtılmasından elde edilen temettü gelirlerinde;

- i. Net kâr payının 1/9'u kâr payı tutarına eklenerek brüt kâr payı tutarına ulaşılacak,
- ii. Bu suretle tespit edilen brüt kâr payı tutarının yarısının 22.000,00 TL'nı aşması halinde (i) bendinde hesaplanan brüt kâr payı tutarının yarısı beyan edilecek,
- iii. Beyan edilen kâr payı gelirleri üzerinden hesaplanan gelir vergisinden beyannameye intikal ettirilen brüt kâr payı tutarının 1/5'i mahsup edilecektir.

Bu çerçevede, elde edilen kâr payları söz konusu kâr dağıtımını yapan şirketin hangi döneme ait kazancını dağıttığı ve dağıtımı yapılan kazancın istisna olup olmaması durumuna göre özellik arz etmektedir. Dolayısıyla, kâr payı elde eden gerçek kişilerin, kâr dağıtan şirketlerle bağlantı kurarak kâr payı gelirlerinin kaynaklarını yazılı olarak edinmeleri ve buna göre beyan durumlarını değerlendirmeleri gerekmektedir.

Benzer şekilde, kâr dağıtımını yapacak şirketlerin de kâr payı kaynaklarının takip ederek ve kendi kazançlarının dağıtımaları sırasında kendi ortaklarına yazılı olarak bildirimde bulunması uygun olacaktır.

b. Gayrimenkul yatırım ortaklıklarından elde edilen kâr payları

Gayrimenkul yatırım ortaklıkları tabi oldukları mevzuat gereği "Anonim Şirket" olarak kurulmaktadır. Bu nedenle, esas itibariyle kurumlar vergisi mükellefleri olsalar da gayrimenkul yatırım ortaklıklarının portföy işletmeciliğinden doğan kazançları kurumlar vergisinden istisna edilmiştir.

Kurumlar Vergisi Kanununa göre gayrimenkul yatırım ortaklıklarının kazançları üzerinden kurum bünyesinde stopaj yapılması öngörülmüştür. Ancak, gayrimenkul yatırım ortaklıklarının istisna kazançları üzerinden yapılacak stopaj oranı, 2003/6577 sayılı Bakanlar Kurulu Kararına göre sıfır olarak uygulanmaktadır. Dolayısıyla, gayrimenkul yatırım ortaklıklarının gerçek kişi ortaklarına dağıttığı kazançların vergi yükü sıfır olarak gerçekleşmektedir.

Diğer taraftan Gelir Vergisi Kanununa göre, her nevi hisse senetlerinden elde edilen kâr payları menkul sermaye iradı sayılmıştır. Bu nedenle, gerçek kişiler tarafından 2009 takvim yılında tam mükellef gayrimenkul yatırım ortaklıklarının elde edilen kâr paylarının 1/2'si (%50'si) gelir vergisinden müstesnadır. Geriye kalan diğer 1/2 (%50) oranına isabet eden gelir tutar vergiye tabi olmakta ve gelir sahibinin beyana tabi başka gelirlerin bulunmuyor ise gelirin 22.000,00 TL'nı aşması halinde beyanname verilecektir.

Ancak, gayrimenkul yatırım ortaklıklarından elde edilen toplam brüt kâr paylarının 1/2'si (%50'si) beyan edilirken, gayrimenkul yatırım ortaklıklarının istisna kazançları üzerinden stopaj yapılmaması nedeniyle (stopaj sıfır olarak uygulanmasından dolayı) mahsup edilecek stopaj tutarı olmadığından beyan edilen gelir üzerinden hesaplanan gelir vergisinin tamamı ödenecektir.

22.000,00 TL beyan sınırının aşılmış aşılmadığının tespitinde kâr payları ile birlikte var ise beyana tabi diğer menkul ve gayrimenkul sermaye gelirleri toplamının birlikte dikkate alınması gerekmektedir.

c. Yurt dışından elde edilen kâr payları

Yurtdışında bulunan şirketlerden 2009 takvim yılı içinde elde edilen kâr paylarının brüt tutarının 1.070,00 TL'nı aşması durumunda bu tutarın tamamı beyan edilecek ve üzerinden yurtdışında

kesilen vergi bulunması halinde, ibraz edilmek suretiyle beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir.

d. Bedelsiz hisse senedi şeklinde dağıtılan kâr payları

Şirketlerin sermaye (enflasyon düzeltme farkları gibi) ve kâr yedeklerinden (olağanüstü yedekler gibi) yaptıkları sermaye artışları nedeniyle ortaklarına verdikleri bedelsiz hisse senetleri, gerçek kişi ortaklar tarafından kâr payı olarak beyana tabi değildir.

2. Devlet tahvili ve hazine bonusu faiz gelirlerinin beyanı (1.1.2006 tarihinden önce ihraç edilenlerden elde edilen faiz gelirleri)

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67. maddesinin yürürlüğe girmesi akabinde 1.1.2006 tarihinden önceki dönemlerde ihraç edilmiş olan;

- Her çeşit tahvil ve hazine bonusu faizleri,
- Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler,

22.000,00 TL'nı aşar ise, elde edilen faiz gelirleri beyan edilecektir.

Elde edilen gelirin 22.000,00 TL'nı aşması halinde bu gelirlerin tamamı (istisna edilen tutarlar hariç) yıllık beyanname ile beyan edilecektir. Menkul sermaye gelirleri toplamının 22.000,00 TL'yi aşıp aşmadığının tespitinde indirim oranı ve istisna uygulanabilecek menkul sermaye gelirlerinin, indirim oranı ve istisna uygulandıktan sonra kalan kısımlarının dikkate alınması, bu gelirlerin beyan edilmesinin gerektiği durumlarda ise indirim oranı ve istisna uygulandıktan sonra kalan kısımlarının beyan edilmesi gerekmektedir.

a. Devlet tahvili ve Hazine bonusu faiz geliri

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 59. maddesi gereği **31.12.2007** tarihine kadar, 26.7.2001 – 31.12.2005 döneminde ihraç edilen Devlet tahvilleri ve Hazine bonolarının faiz gelirleri ve elden çıkarılmasından sağlanan diğer kazançlar toplamının 2001 yılında 50 milyar lirası, 2002 ve izleyen yıllarda bu tutarın veya artırılmış tutarın her yıl için belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılması ile bulunacak tutar gelir vergisinden müstesna idi.

Bu düzenlemeye göre, 2007 yılı sonu 31.12.2007 tarihine uygulanan 1.1.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan Devlet tahvili ve Hazine bonolarından elde edilen kazançlara uygulanan istisna uygulaması sona ermiştir. Bu nedenle, 1.1.2008 tarihinden sonra söz konusu menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri ile bunların alım-satımından elde edilen kazançlar artık istisna olmadığından beyana tabidir.

Hatırlanacağı üzere, 2007 yılında söz konusu gelirlere uygulanan istisna tutarı 205.994,16 TL idi.¹

Ancak, 2009 takvim yılında elde edilen ve gayrisafi tutarı (1.1.2006 öncesinde TL cinsinden ihraç edilenler) **26.410,56 TL**'ni² aşmayan Devlet tahvili ve Hazine bonusu faiz gelirleri beyan edilmeyecektir. Ancak bu tutarın açılması halinde indirim oranı sonrası kalan tutar beyana tabidir.

¹ 2007 yılında söz konusu gelirlere uygulanacak istisna tutarı; 2006 yılı istisna tutarına 2006 yılı için belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılması sonucu (191.089,20 TL x 1,078 =) 205.994,16 TL olarak hesaplanmaktadır.

² [(22.000,00 / (1-0,167)=]

Bu konudaki özet tablo aşağıdaki gibidir:

İhraç Tarihi	Beyan Durumu (TL/TL'na dayalı)	Beyan Durumu (Dövizde, altına veya başka bir değere endeksli)
1.1.2006 Öncesi	22.000,00 TL'nı aşar ise beyana tabi ³	22.000,00 TL'nı aşar ise beyana tabi
1.1.2006 Sonrası	Geçici 67 kapsamında yapılan stopaj nihai vergi olduğundan beyan dışı	Geçici 67 kapsamında yapılan stopaj nihai vergi olduğundan beyan dışı

b. Eurobond faiz geliri

Eurobondlar dış borçlanma kapsamında çıkarılan menkul kıymetler olmalarına rağmen, Hazine tarafından yabancı para cinsinden ihraç edilen uzun vadeli borçlanma araçlarıdır. Bu nedenle, bu menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri vergi uygulaması bakımından Devlet tahvili ve Hazine bonusu gibi değerlendirilmektedirler.

Eurobondlardan elde edilen faiz gelirleri stopaja tabi olup, bu oran şu an itibariyle % 0 olarak uygulanmaktadır. Ancak vergi uygulamalarında stopaj oranı sıfır olarak belirlenmiş kazançlar stopaja tabi tutulmuş kabul edilmektedir.

Ancak, Eurobondlar döviz cinsinden ihraç edilmesi nedeniyle itfaları sırasında oluşan değer artışları gelir sayılmayacak ve buna paralel olarak bunlardan elde edilen faiz gelirlerine indirim oranı uygulanamayacaktır.

Bilindiği üzere Gelir Vergisi Kanununun Geçici 59. maddesi gereği **31.12.2007** tarihine kadar, 26.7.2001 - 31.12.2005 arasında ihraç edilen Eurobondlardan elde edilen faiz gelirleri toplamının 2007 takvim yılı için 205.994,16 TL'si gelir vergisinden müstesna idi. Ancak söz konusu istisna uygulamasından 2009 yılında elde edilen gelirlerin yararlanması mümkün değildir.

Bu nedenle, Eurobondlardan elde edilen faiz gelirlerinin (1.1.2006 tarihinden önce veya sonra ihraç edilmiş olsun veya olmasın), 22.000,00 TL beyan sınırı aşması halinde, tamamı yıllık beyanname ile beyan edilecektir.

Döviz cinsinden ihraç edilen Eurobondlarda elde edilen gelirlere indirim oranı uygulaması da söz konusu değildir.

Bu konudaki özet tablo aşağıdaki gibidir:

İhraç Tarihi	Beyan Durumu
1.1.2006 öncesi veya sonrası	22.000,00 TL'nı aşar ise beyana tabi

c. Diğer tahvil faiz gelirleri (özel sektör veya yurtdışında ihraç edilenler)

³ %16,7 oranındaki indirim oranı uygulaması sonrasında kalan tutar 22.000,00 TL'nı aşar ise beyan edilmesi gereklidir.

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67. maddesinin yürürlüğe girmesi akabinde 1.1.2006 tarihinden önceki dönemlerde ihraç edilmiş olan diğer tahvillerden (özle sektör veya yabancı ülkelerin hazineleri veya şirketleri) 2009 takvim yılında elde edilen faiz tutarının 22.000,00 TL'nı aşması halinde elde edilen bu gelirler beyan edilecektir.

Menkul sermaye gelirleri toplamının 22.000,00 TL'yi aşmış aşmadığının tespitinde indirim oranı ve istisna uygulanabilecek menkul sermaye gelirlerinin, indirim oranı ve istisna uygulandıktan sonra kalan kısımlarının dikkate alınması, bu gelirlerin beyan edilmesinin gerektiği durumlarda ise indirim oranı ve istisna uygulandıktan sonra kalan kısımlarının beyan edilmesi gerekmektedir.

Ancak, yurtdışında ihraç edilen tahviller döviz cinsinden ihraç edildiklerinden itfaları sırasında oluşan değer artışları (kur farkları) gelir sayılmayacak ve buna paralel olarak elde edilen faiz gelirlerine indirim oranı uygulanamayacaktır.

Bu konudaki özet tablo aşağıdaki gibidir:

İhraç Tarihi	Beyan Durumu (TL/TL'ye dayalı)	Beyan Durumu (Döviz, altına veya başka bir değere endeksli)
1.1.2006 öncesi Türkiye'de ihraç edilmiş	22.000,00 TL'nı aşar ise beyana tabi ⁴	22.000,00 TL'nı aşar ise beyana tabi
1.1.2006 sonrası Türkiye'de ihraç edilmiş	Geçici 67 kapsamında yapılan stopaj nihai vergi olduğundan beyan dışı	Geçici 67 kapsamında yapılan stopaj nihai vergi olduğundan beyan dışı
Yurtdışında ihraç edilmiş	-	22.000,00 TL'nı aşar ise beyana tabi

B. Yıllık beyana tabi değer artış kazançları

Gelir Vergisi Kanununa göre, menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar değer artış kazancı olarak tanımlanmaktadır. Bu gelirlere ait gelir vergisinin hesabında esas alınacak kazanç, bunların elden çıkarma karşılığında alınan para ve para ile temsil edilebilen değerler toplamından, elden çıkarılan kıymetin maliyet bedeli ile elden çıkarılma dolayısıyla yapılan giderlerin ve ödenen vergiler (banka ve sigorta muameleleri vergisi) ve harçların indirilmesi ile tespit edilir.

Bu durumda, gerek 1.1.2006 tarihinden önce gerekse bu tarihten sonra Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerin (Eurobond) alım-satımından elde edilen değer artış kazançlarının tam ve dar mükellef gerçek kişiler yönünden vergilendirilmesi aşağıdaki gibi olacaktır.

1. Hisse senetleri alım-satım kazançları

Genel olarak Gelir Vergisi Kanununa göre, hisse senetlerinin alım-satımından doğan gelirler (değer artış kazançları) vergiye tabidir. Bu kapsamda hisse senetlerinin elde edildikten sonra veya elde edilmeden önce elden çıkartılmasından sağlanan kazançların değer artış kazancı olarak değerlendirilmektedir.

⁴ %16,7 oranındaki indirim oranı uygulaması sonrasında kalan tutar 22.000,00 TL'nı aşar ise beyan edilmesi gereklidir.

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67. maddesi gereği, bu maddenin yürürlüğe girdiği 1.1.2006 tarihinden önce edinilen menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından elde edilen gelirler stopaj uygulaması dışındadır. Bu menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından elde edilen gelirlerin vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümler uygulanmaktadır.

Bu nedenle, 1.1.2006 tarihi öncesinde edinilen menkul kıymetlerin alım-satımından doğan aşağıdaki değer artış kazançları gelir vergisine tabi değildir.

- Herhangi bir bedel ödenmeden (ivazsız olarak intikal eden) edinilen hisse senetlerinin alım-satım kazançları,
- İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören ve 3 ay veya daha fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin alım-satım kazançları,
- İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem görmeyen tam mükellef kurumlara ait ve 1 yıl veya daha fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin alım-satım kazançları.

Diğer taraftan bir bedel karşılığında edinilen, İMKB'de işlem gören ve 3 aydan daha az süreyle elde tutulan hisse senetleri veya İMKB'de işlem görmeyen tam mükellef kurumlara ait olmakla birlikte 2 yıldan az süreyle elde tutulan hisse senetlerinin satışı sonucu elde edilen kazançlar vergiye tabidir.

Bu düzenleme gerçek kişilerin edindikleri hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançların vergilendirilmesi ile ilgilidir. Bu nedenle, ticari işletmelere dahil hisse senetlerinin elden çıkarılmasından elde edilen kazançların ticari kazanç hükümlerine göre değerlendirilmesi gerekmektedir.

Diğer yandan hisse senetlerinin alım-satımından doğan kazançların değer artış kazancı olarak vergilendirilmesinde aynı takvim yılı içerisinde gerçekleştirilen işlem sayısının birden fazla olmasının bir önemi bulunmamakla birlikte, işlemlerin ticari bir organizasyonun varlığına işaret edecek şekilde yapılması, elde edilecek kazançların ticari kazanç olarak vergilendirilmesi eleştirisini gündeme getirebilir.

Bu kapsamda, 31.12.2005 tarihinden önce edinilen hisse senetlerinin alım-satımından elde edilen değer artış kazançlarının vergilendirilmesinde, bu menkul kıymetlerin edinim tarihi önem arz etmektedir. Hisse senetlerin alım-satım kazançlarının beyan esasları özetle aşağıdaki gibidir:

- Kazancın tespitinde maliyet bedeli endekslemesi yapıldıktan sonra bulunacak tutardan 2009 yılı için geçerli istisna tutarı olan 16.900,00 TL indirilerek kalan tutar beyan edilecek,
- Kazancın tespitinde maliyet bedeli, hisse senedinin elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere Türkiye İstatistik Kurumunca belirlenen toptan eşya fiyat endeksindeki artış oranında artırılarak tespit edilecek.⁵

a. Hisse senetlerinin edinim tarihi

Genel olarak hisse senetlerinde edinim tarihi olarak, söz konusu menkul kıymetlerin tasarruf hakkının doğduğu an edinim tarihi olarak dikkate alınır. Ancak, gerçek kişi ortakların şirketin sermaye artırması durumunda sahip oldukları hisse senetleri ile aynı hisse senedinden değişik

⁵ 2006 yılının Ocak ayından itibaren toptan eşya fiyat endeksi yerine, üretici fiyat endeksi yayımlandığından; 1.1.2006 tarihinden sonra yapılan endekslemelerde TEFE yerine, ÜFE dikkate alınmalıdır.

tarihlerde alış yapılmasının ardından elden çıkarılmaları halinde elden çıkarılan hisse senetlerinin edinim tarihinin belirlenmesi farklılık göstermektedir.

Bu çerçevede;

- Sermaye (enflasyon düzeltme farkları gibi) ve kâr yedeklerinin (olağanüstü yedekler gibi) sermayeye eklenmesi dolayısıyla sahip olunan hisse senetlerinin edinim tarihi olarak, daha önceden sahip olunan hisse senetlerinin edinim tarihi esas alınır.
- Rüşhan hakkı kullanılmak suretiyle itibari değerleri ödenerek sahip olunan hisse senetleri için de edinim tarihi olarak, sahip olunan eski hisse senetlerinin edinim tarihi esas alınır (ortak olursa bile, başka ortakların rüşhan haklarını sınırlamak suretiyle sermaye artırımını temsil eden hisse senetlerinin alım işlemi hariç).
- Bir şirkete ait hisse senetlerinin değişik tarihlerde edinilmesinin akabinde, alınan hisse senetlerinin bir kısmının elden çıkarılması elden çıkarılan hisse senetlerinin hangi işlem ile alındığı konusunda, yatırımcılar serbestçe karar verebilir.

b. Yabancı para cinsinden hisse senetleri alım-satım kazancı

Yabancı para cinsinden hisse senetlerinin elden çıkarılmasından doğan kazanç, elden çıkarma karşılığında elde edilen yabancı para tutarının Türk Lirası karşılığından, bunların alımında ödenen yabancı para tutarının Türk Lirası karşılığı ve varsa alım-satım giderlerinin düşülmesi sonucu hesaplanacaktır.

c. Hisse senetleri alım-satımdan doğan zararların mahsubu

Hisse senetlerinin elden çıkarılması ve bu işlem sonucunda bir zarar doğması halinde, bu zarar aynı takvim yılı içerisinde elden çıkarılan menkul kıymetlerden elde edilen kazançlardan mahsup edilebilecektir. Dolayısıyla, zarar mahsubu ile ilgili bölümde belirtildiği üzere, esas itibariyle menkul kıymet alım-satım işleminden doğan zararın diğer işlemlerin kârından mahsup imkânı bulunmama ile birlikte bir yıl içinde birden fazla menkul kıymet alım satım işlemi yapılması halinde, bu işlemlerden elde edilen kâr veya zarar tutarlarının birlikte değerlendirilmesi mümkündür.

Alım-satım işleminin aynı yılda yapılmış olması koşuluyla bir menkul kıymet alım-satım işlemi nedeniyle doğan zararın, diğer menkul kıymet alım-satım işlemlerinden elde edilen kârdan mahsup edilmesi mümkün bulunmaktadır.

Öte yandan, gelir vergisinden müstesna işlemlerden zarar doğmuş ise, bu zararın vergiye tabi gelirlerden mahsubu mümkün değildir.

d. Geçici ilmühaberlerin⁶ elden çıkarılmasından doğan kazançlar

Geçici ilmühaberler anonim şirketler tarafından hisse senetlerini temsil etmek amacıyla çıkartılan menkul kıymetlerdir. Geçici ilmühaberler sahiplerine aşağıdaki hakları kazandırmaktadır.

- Genel kurul toplantılarına katılmak,
- Oy kullanmak,
- Kâr payı almak,
- Pay sahipliği hakları,

⁶ Geçici ilmühaber kelime olarak "alındı" veya "durum belgesi" anlamındadır. Türk Ticaret Hukukunda ise ilmühaberler "geçici" veya "ara pay senedi" niteliğindedir.

Geçici ilmühaberler ilgili anonim şirket tarafından hisse senetleri bastırılıp ortaklara teslim edildiği anda geçerliliğini kaybetmektedir.

Bu nedenlerle geçici ilmühaberlerin elden çıkarılmasından doğan kazançlarda da, yukarıda açıklandığı üzere Gelir Vergisi Kanununun hisse senetlerinin elden çıkarılmasından doğan kazançların vergilendirilmesine ilişkin esaslar uygulanacaktır.

e. Merkezi Kayıt Kuruluşu⁷ nezdinde kayıtlı hisse senetleri alım-satım kazancı

Merkezi Kayıt Kuruluşu'nun faaliyete başlamasından sonra sermaye Piyasası Kurulunca kayden izlenilmesine karar verilen sermaye piyasası araçlarının fiziki kâğıt olarak bastırılması uygulamasına son verilmiştir.

Bu çerçevede, Merkezi Kayıt Kuruluşu tarafından kayden izleme uygulaması ile sermaye piyasası araçları için fiziki kâğıt bastırılması gereği ortadan kalkmış ve menkul kıymetin bir senede bağlanması ihraç edenler, yatırımcılar ve ilgili diğer kurumlara sağladığı tüm haklar korunmuştur. Bu nedenle, sermaye piyasası araçlarının fiziki olarak bastırılması veya bunların kayden izlenmesi vergi uygulamaları açısından bir farklılık yaratmamaktadır.

Sonuç olarak, bir sermaye piyasası aracı olan hisse senetlerinin Merkezi Kayıt Kuruluşu tarafından kayden izlenmesi halinde, bu menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından doğan kazançların vergilendirilmesinde fiziki olarak bastırılan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından doğan kazançların vergilendirilmesinde esas alınan kurallar geçerlidir.

2. Tahvil ve bonolardan elde edilen alım-satım kazançları

a. Tahvil ve bono alım-satım kazancı

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 59. maddesi gereği 31.12.2007 tarihine kadar, 26.7.2001 – 31.12.2005 döneminde ihraç edilen Devlet tahvilleri ve Hazine bonolarının faiz gelirleri ve elden çıkarılmasından sağlanan diğer kazançlar toplamının 2001 yılında 50 milyar lirası, 2002 ve izleyen yıllarda bu tutarın veya artırılmış tutarın her yıl için belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılması ile bulunacak tutar gelir vergisinden müstesna idi. Söz konusu düzenlemeye göre, 2007 yılında söz konusu gelirlere uygulanacak istisna tutarı 205.994,16 TL olarak uygulanmıştır.

Bu düzenlemeye göre, 2007 yılı sonu 31.12.2007 tarihine uygulanan 1.1.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan Devlet tahvili ve Hazine bonolarından elde edilen kazançlara uygulanan istisna uygulaması sona ermiştir. 1.1.2008 tarihinden sonra söz konusu menkul kıymetlerin alım-satımından elde edilen kazançlar artık istisna olmadığından beyana tabidir. Bu nedenle, 1.1.2009 tarihinden sonra bu menkul kıymetlerin alım-satımından elde edilen kazançlar beyana tabidir.

Bu kapsamda, Devlet tahvilleri ve Hazine bonolarının alım-satımından elde edilen değer artış kazançlarının vergilendirilmesinde, bu kâğıtların ihraç tarihi önem arz ettiğinden, ihraç tarihleri itibariyle bu kazançların beyan esasları aşağıdaki gibidir:

- 1.1.2006 tarihi öncesinde ihraç edilen Devlet tahvilleri ve Hazine bonolarının elde edilen değer artış kazançlarına,

⁷ Sermaye Piyasası Kurulu'nun Seri: IV, No: 28 Tebliği 22.12.2002 tarihli ve 24971 sayılı resmi gazetede yayımlanmıştır.

- Kazancın tespitinde maliyet bedeli endekslemesi yapıldıktan sonra bulunacak tutardan 2009 yılı için geçerli istisna tutarı olan 17.900,00 TL indirilerek kalan tutar beyan edilecek,
- Kazancın tespitinde maliyet bedeli, menkul kıymetin elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere Türkiye İstatistik Kurumunca belirlenen toptan eşya fiyat endeksindeki artış oranında artırılarak tespit edilecek,⁸

Bu konudaki özet tablo aşağıdaki gibidir:

İhraç Tarihi	Beyan Durumu (TL/TL'na dayalı)	Beyan Durumu (Döviz, altına veya başka bir değere endekli)
1.1.2006 Öncesi	17.900,00 TL'nı aşan kısım beyana tabi	17.900,00 TL'nı aşan kısım beyana tabi
1.1.2006 Sonrası	Geçici 67 kapsamında yapılan stopaj nihai vergi olduğundan beyan dışı	Geçici 67 kapsamında yapılan stopaj nihai vergi olduğundan beyan dışı

b. Eurobondlardan elde edilen alım-satım kazancı

Eurobondların elden çıkarılmasından doğan kazanç, elden çıkarma karşılığında elde edilen yabancı para tutarının Türk Lirası karşılığından, bunların alımında ödenen yabancı para tutarının Türk Lirası karşılığı ve varsa alım-satım giderlerinin düşülmesi suretiyle hesaplanacaktır.

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67. maddesine göre uygulanan stopaj uygulaması, Hazine tarafından ihraç edilen Eurobondların itfası ve alım-satımı neticesinde elde edilen gelirler kapsamamaktadır.

Bu nedenle, gerek 1.1.2006 tarihi öncesinde gerekse 1.1.2006 tarihi sonrasında Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen Eurobondların alım-satımından elde edilen değer artış kazançlarının tam mükellef gerçek kişiler yönünden vergilendirilmesi beyan esasına göre yapılacaktır.

Ancak, dar mükellef gerçek kişilerin Eurobondlardan elde ettiği faiz gelirleri, Türkiye'de stopaj yolu vergilendirilmiş kabul edildiğinden, Eurobondlardan elde edilen faiz gelirleri tutarı ne olursa olsun beyan edilmeyecektir. Dar mükellef gerçek kişilerin diğer gelirlerini beyan etmesi halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmeyecektir.

Bu kapsamda, Eurobondların alım-satımından elde edilen değer artış kazançlarının vergilendirilmesinde, bu kâğıtların ihraç tarihi önem arz etmektedir. İhraç tarihleri itibarıyla bu kazançların beyan esasları aşağıdaki gibidir:

- 1.1.2006 öncesinde ihraç edilen Eurobondlardan elde edilen değer artış kazançlarına,
 - Kazancın tespitinde maliyet bedeli endekslemesi yapıldıktan sonra bulunacak tutardan 2009 yılı için geçerli istisna tutarı olan 17.900,00 TL indirilerek kalan tutar beyan edilecek,

⁸ 2006 yılının Ocak ayından itibaren toptan eşya fiyat endeksi yerine, üretici fiyat endeksi yayımlandığından; 1.1.2006 tarihinden sonra yapılan endekslemelerde TEFE yerine, ÜFE dikkate alınmalıdır.

- Kazancın tespitinde maliyet bedeli, menkul kıymetin elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere Türkiye İstatistik Kurumunca belirlenen toptan eşya fiyat endeksindeki artış oranında artırılarak tespit edilecek,⁹
- 1.1.2006 tarihi sonrasında ihraç edilen Eurobondlar için,
 - Gelir Vergisi Kanununun mükerrer 80. maddesindeki 17.900,00 TL istisna uygulanmayacak,
 - Maliyet endekslemesi için artış oranı % 10'dan az olması halinde kazancın tespiti sırasında endeksleme yapılamayacak,
 - Maliyet endekslemesi sonrasında hesaplanan kazancın tamamı yıllık beyanname ile beyan edilecek.

Bu konudaki özet tablo aşağıdaki gibidir:

İhraç Tarihi	Beyan Durumu
1.1.2006 Öncesi	17.900,00 TL'nı aşan kısım beyana tabi
1.1.2006 Sonrası	Endeksleme sonrası gelirin tamamı yıllık beyana tabi

⁹ 2006 yılının Ocak ayından itibaren toptan eşya fiyat endeksi yerine, üretici fiyat endeksi yayımlandığından; 1.1.2006 tarihinden sonra yapılan endekslemelerde TEFE yerine, ÜFE dikkate alınmalıdır.